

П'ятков П. В.,
аспірант

Університету Державної фіскальної служби України

КРИТЕРІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЇ СУБ'ЄКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У ГАЛУЗІ МІСТОБУДУВАННЯ

THE COMPETENCE DIFFERENTIATION CRITERIA RELATIVE TO ENTITIES OF ADMINISTRATIVE SERVICES IN THE URBAN PLANNING FIELD PROVIDING LEGALITY ENSURE

Стаття присвячена визначенню критеріїв розмежування компетенції суб'єктів забезпечення надання адміністративних послуг у галузі містобудування.

Ключові слова: компетенція, розмежування компетенції, законність, забезпечення законності, децентралізація, адміністративні послуги.

Статья посвящена определению критериев разграничения компетенции субъектов предоставления административных услуг в сфере градостроительства.

Ключевые слова: компетенция, разграничение компетенции, законность, обеспечение законности, децентрализация, административные услуги.

The article is devoted to the definition of the competence differentiation criteria relative to entities of administrative services in the urban planning field providing legality ensure.

Key words: competence, jurisdiction, legality, rule of law, decentralization, administrative services.

Постановка проблеми. Актуальність теми дослідження. Передача повноважень із надання адміністративних послуг органам місцевого самоврядування (децентралізація) визначається вченими як один з найбільш значних напрямів розвитку системи надання адміністративних послуг [1; 2; 3, с. 13]. Децентралізація набуває особливого значення стосовно адміністративних послуг у галузі містобудування через: а) локальний характер наслідків здійснення значної частини містобудівної діяльності (наприклад, діяльності щодо конкретних об'єктів будівництва); б) пряме відношення до галузі містобудування значної частини «базових» адміністративних послуг, значення децентралізації яких є особливим: реєстрація прав на нерухоме майно та реєстрація земельних ділянок [3, с. 86–87]. Втім, така перебудова системи суб'єктів надання адміністративних послуг зумовлює також не менш значні перетворення і в системі суб'єктів забезпечення законності надання цих послуг, в тому числі і у сфері містобудування. Це впливає з положень щодо правової та організаційної автономії органів місцевого самоврядування [4, с. 114]. Наявна на сьогодні система правового регулювання компетенції суб'єктів забезпечення законності надання адміністративних послуг у галузі містобудування характеризується окремими проблемами: дублюванням повноважень, невідповідністю окремих повноважень цілям та завданням діяльності відповідних органів (посадових осіб) тощо, що свідчить про недостатню ефективність визначених у юридичній літературі критеріїв розмежування компетенції органів публічної влади. Значним чинником вказаного є також специфічні вимоги щодо органі-

зації діяльності із забезпечення законності надання адміністративних послуг у галузі містобудування. За таких умов актуальним постає питання подальшого розвитку вказаних критеріїв шляхом визначення їх щодо наведеної сфери суспільних відносин.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Безпосередньо питанням розмежування компетенції суб'єктів забезпечення законності надання адміністративних послуг останнім часом не приділялось значної уваги. Найбільш близькі напрями досліджень: 1) розмежування компетенції, в тому числі і між системами органів державної влади та місцевого самоврядування (Ю.В. Георгієвський, І.В. Зогуля, М.Г. Кобилянський, Р. Агранофф) [5; 6; 7; 8]; 2) забезпечення законності в різних сферах правозастосування: діяльність митних органів (О.М. Тараненко), органів місцевого самоврядування (С.В. Павленко), державної податкової служби України (О.В. Панасюк) [9; 10; 11] та в інших сферах; 3) певною мірою розглядуваної тематики торкаються дослідження щодо організації надання адміністративних послуг, а саме в частині організації забезпечення законності їх надання (В.В. Петьовка, К.А. Фуглевич) [12, с. 11; 13, с. 10–12; 14; 15]. Окремо слід відзначити дисертаційне дослідження О.Б. Ляшка «Адміністративні послуги у сфері містобудування» (2015 р.) [14]. Втім, питання розмежування компетенції суб'єктів забезпечення законності надання адміністративних послуг у галузі містобудування не знайшли широкої уваги в його роботі.

Метою статті є подальший розвиток положень щодо критеріїв розмежування компетенції через визначення таких критеріїв стосовно суб'єктів забезпе-

чення законності надання адміністративних послуг у галузі містобудування.

Основний матеріал. Щодо визначення компетенції усталено можна вважати позицію, висловлену Ю.С. Педьком, який розрізняє це поняття в об'єктивному (фактичному) та формальному (юридичному) змісті. В першому аспекті компетенція пов'язується з визначенням кола питань, на яких суб'єкт знається (які знаходяться в його віданні). В другому – із колом повноважень, якими наділений суб'єкт (його правами та обов'язками) [15, с. 388].

І.В. Зозуля, досліджуючи питання принципів розмежування компетенції між органами державної влади та місцевого самоврядування, враховуючи систему наявних принципів права (верховенство права, законність, демократизм, гуманізм тощо), визначає відповідні вимоги до належного розмежування компетенції між органами державної влади та органами місцевого самоврядування: результативність як створення умов для підвищення рівня правотворчої та правозастосовчої діяльності; якість як еволюція рівня надання адміністративних послуг на засадах панування права; створення режиму сприяння законному правозастосуванню, а також розумної ініціативності відповідних органів тощо. Зазначається про відповідність застосуванню вказаних принципів права такій вимозі адміністративного менеджменту, як вимога доцільності [6, с. 58–60]. Вчений визначає також систему принципів розмежування компетенції: загальні (загальноправові, міжгалузеві, галузеві) та спеціальні. До загальноправових віднесено передусім конституційні принципи: принципи поділу влад, гарантованості місцевого самоврядування, муніципального дуалізму. Розглядаючи міжгалузеві та галузеві принципи, дослідник виходить з їх адміністративної (управлінської) природи та відсилає до класифікації адміністративних принципів, вказуючи на її значну розгалуженість [6, с. 61–62]. В аспекті досліджуваної ним проблематики вчений визначає такі найважливіші адміністративні принципи, як принципи децентралізації влади, координації, делегування повноважень [6, с. 61–62]. Серед спеціальних принципів І.В. Зозуля виокремлює законодавче закріплення; рівноправність у розмежуванні компетенції; недопущення обмеження прав та інтересів органів місцевого самоврядування; узгодженість інтересів; добровільність укладання договорів щодо розмежування компетенції; забезпечення ресурсами; доцільність і результативність [6, с. 62–63].

Наукові результати І.В. Зозулі значною мірою доповнює Ю.В. Георгієвський, який фактично отожднює поняття критеріїв розмежування компетенції між органами державної влади та місцевого самоврядування та принципів такого розмежування (як базових ідей та положень, на яких воно ґрунтується). Він визначає такі принципи: а) визначеність конституційно-правового статусу систем органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування; б) відтворення правової природи органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування під час визначення цілей їхньої ді-

яльності, завдань функціонування, компетенції та обсягів повноважень; в) дотримання принципу адміністративно-територіального устрою, одиницею формування якого виступає громада; г) закріплена на законодавчому рівні територіальна визначеність предмета реалізації компетенції органів державної виконавчої влади й органів місцевого самоврядування; д) недопущення дублювання повноважень органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, тобто усунення можливості наділення їх однаковими функціями в одній і тій самій сфері чи під час вирішення однакових питань; е) встановлення відповідальності органів державної виконавчої влади за забезпечення виконання функцій держави, а органів місцевого самоврядування – за реалізацію інтересів населення, котре спільно проживає на відповідній території [5, с. 8].

Порівнюючи наукові позиції І.В. Зозулі та Ю.В. Георгієвського, можемо сказати, що позиція І.В. Зозулі носить загальний доктринальний характер, оскільки виходить насамперед з основ правової системи України, зокрема щодо таких питань, як принципи права, основні принципи державного управління тощо. Позиція ж Ю.В. Георгієвського, доповнюючи підхід І.В. Зозулі, враховує сучасні найбільш значні проблеми у правовому регулюванні розмежування компетенції між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Тому ці позиції органічно доповнюють одна одну.

На сьогодні прийнятим є розуміння законності в декількох аспектах: як принцип діяльності держави, метод державного управління, режим системи відносин різних суб'єктів адміністративного права. Зокрема, в першому аспекті законність пов'язується з обов'язком державних органів, інших фізичних і юридичних осіб діяти відповідно до вимог законів. Основними способами забезпечення законності називають: проведення контролю, здійснення нагляду, розгляд звернень громадян [4, с. 269–270]. Виходячи з цього, а також з наведеного вище визначення компетенції, можемо стверджувати, що реалізація способів забезпечення законності (в тому числі і щодо надання адміністративних послуг у галузі містобудування) напряму пов'язана з реалізацією відповідними суб'єктами своєї компетенції, а отже, наведені вище позиції І.В. Зозулі та Ю.В. Георгієвського можливо застосувати також і щодо розмежування компетенції суб'єктів забезпечення законності. Водночас побудова чинної системи суб'єктів забезпечення законності надання адміністративних послуг у галузі містобудування свідчить про недостатність лише вказаних вище критеріїв для забезпечення існування належної системи забезпечення законності, необхідність їх уточнення щодо розмежування компетенції суб'єктів забезпечення законності надання окремих видів адміністративних послуг у галузі містобудування. *Так, відповідно до ч. 1 ст. 13 Закону України «Про адміністративні послуги» від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI (далі – Закон «Про адміністративні послуги»)* [16] передбачено посаду адміністратора – посадової особи органу, що утво-

рив центр надання адміністративних послуг (далі – ЦНАП), яка організовує надання адміністративних послуг шляхом взаємодії з суб'єктами надання адміністративних послуг. Відповідно до п. 5 ч. 4, п. 3 ч. 5 ст. 13 Закону «Про адміністративні послуги» до повноважень адміністратора входять, зокрема, здійснення контролю за додержанням суб'єктами надання адміністративних послуг термінів розгляду справ та прийняття рішень; направлення вимог із вжиття заходів щодо усунення виявлених порушень. Крім того, адміністратор ЦНАП уповноважений складати протоколи про адміністративні правопорушення, розглядати відповідні справи та накладати стягнення (п. п. 7, 8 ч. 4 ст. 13 Закону «Про адміністративні послуги»). В юридичній літературі основні цілі діяльності адміністратора визначені як посередництво між суб'єктом звернення і суб'єктом надання адміністративної послуги; зменшення корупційних ризиків за рахунок унеможливлення прямого контакту суб'єкта звернення та суб'єкта надання адміністративних послуг [3, с. 72]. Постає питання щодо відповідності вказаних повноважень адміністратора цілям його діяльності. Вказаний недолік міг би бути усунений за допомогою розширеного застосування другого критерію, визначеного Ю.В. Георгієвським: відтворення правової природи органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування під час визначення цілей їхньої діяльності, завдань функціонування, компетенції та обсягів повноважень [5, с. 8]. Додатково слід зауважити, що передбачені законодавством у галузі містобудування окремі положення щодо порядку надання окремих послуг у цій галузі свідчать про недоцільність застосування цього засобу забезпечення законності їх надання. Так, відповідно до ч. 3 ст. 39 Закону України «Про основи містобудування» від 16 листопада 1992 р. № 2780-ХІІ (далі – Закон «Про основи містобудування») [17] орган державного архітектурно-будівельного контролю у разі необхідності під час розгляду питань, пов'язаних з видачею сертифіката про прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів, може звернутися до державних органів з метою отримання відповідних висновків. Неподання таких висновків у визначений вказаним органом строк не є підставою для продовження строку видачі сертифіката або відмови в його видачі. Таким чином, приводом для порушення строків надання вказаної послуги може бути ненадання вказаних висновків. Заявлення адміністратором ЦНАП відповідних вимог навряд чи зможе належним чином спонукати суб'єкта надання такої послуги. Вказане стосується також інших адміністративних послуг у галузі містобудування, надання яких може бути пов'язане з необхідністю додаткового збирання інформації, наприклад, послуга щодо видачі будівельного паспорту (ч. 4 ст. 27 Закону «Про основи містобудування»).

Значним чинником вказаної та інших проблем можна вважати інтенсивне здійснення реформування системи надання адміністративних послуг, що з невідоротністю вносить тимчасовий дисбаланс у

чинне законодавство. Водночас характер вказаних проблем свідчить про необхідність уточнення вироблених І.В. Зозулею та Ю.В. Георгієвським критеріїв розмежування компетенції з урахуванням специфіки здійснення містобудівної діяльності, надання відповідних адміністративних послуг, забезпечення законності їх надання.

На сьогоднішній день усталеним є розуміння адміністративної послуги як створення органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування організаційних умов для реалізації прав і свобод громадянином або іншим суб'єктом адміністративно-правових відносин [15, с. 18]. Містобудівна діяльність чинним законодавством визначається як цілеспрямована діяльність державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, громадян, об'єднань громадян зі створення та підтримання повноцінного життєвого середовища, яка включає прогнозування розвитку населених пунктів і територій, планування, забудову та інше використання територій, проектування, будівництво об'єктів містобудування, спорудження інших об'єктів, реконструкцію історичних населених пунктів при збереженні традиційного характеру середовища, реставрацію та реабілітацію об'єктів культурної спадщини, створення інженерної та транспортної інфраструктури (ст. 1 Закону «Про основи містобудування»). Втім, слід сказати про можливість визначення більш широкого змісту цього поняття. Так, відповідно до ст. 2 вказаного Закону визначено такі напрями містобудування, як підготовка кадрів для містобудування, підвищення їх кваліфікації (абз. 15 ст. 2); ліцензування певних видів господарської діяльності у будівництві (абз. 16 ст. 2) тощо. Вказане дає змогу визначити такі ключові з позиції цього дослідження риси містобудівної діяльності як предмета надання адміністративних послуг: 1) значна роль використання суб'єктами надання адміністративних послуг спеціальних знань; 2) переважно локальний характер наслідків здійснення такої діяльності. У зв'язку з останньою рисою слід звернути увагу на такий додатковий критерій розмежування компетенції між органами державної влади та місцевого самоврядування, як вирішення питань місцевого значення. Вказується, що вирішення таких питань має відповідати таким вимогам: а) оптимальне врахування місцевих інтересів; б) врахування (непорушення) інтересів держави; в) дотримання меж наданих державою повноважень [18, с. 229].

Врахування вказаної вище специфіки містобудівної діяльності; наведеного критерію розмежування компетенції; положень щодо специфіки контролю органів виконавчої влади за діяльністю органів місцевого самоврядування дає змогу побудувати певний логічний ряд: 1) від характеру наслідків надання конкретної адміністративної послуги у галузі містобудування (міське чи загальнодержавне значення) залежить відомча належність суб'єкта її надання (органи місцевого самоврядування чи органи державної виконавчої влади відповідно); 2) від відомчої належності суб'єкта надання залежить відомча належність

суб'єкта забезпечення законності надання вказаних послуг, який має повноваження щодо прямого впливу на надання таких послуг (якщо суб'єкт надання належить до системи органів місцевого самоврядування/виконавчої влади, то і суб'єкт забезпечення законності теж має належати до відповідної системи). Окремо слід звернути увагу на певні напрями містобудівної діяльності, наслідки здійснення яких носять забезпечувальний характер щодо здійснення містобудування (абз. 15, ст. 2 Закону «Про основи містобудування»). Наслідки надання відповідних адміністративних послуг (ліцензування певних видів господарської діяльності у будівництві, діяльності з підготовки кадрів у галузі містобудування) мають загальнодержавне значення, що пояснюється юридичною силою відповідних дозвільних документів. Тому забезпечення законності надання таких послуг має залишатись у компетенції тільки органів виконавчої влади.

Реформування системи надання адміністративних послуг, в тому числі і в галузі містобудування, актуалізує також питання розмежування компетенції між суб'єктами забезпечення законності надання вказаних послуг, які відносяться до однієї з вказаних систем органів публічної влади (органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування). Вказане стосується передусім системи органів місцевого самоврядування. Так, відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 52 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 2 травня 1997 р. № 280/97-ВР (далі – Закон «Про місцеве самоврядування в Україні») [19] виконавчий комітет ради має право змінювати або скасовувати акти підпорядкованих йому відділів, управлінь, інших виконавчих органів ради, а також їх посадових осіб. Водночас відповідно до ч. 3 ст. 54 вказаного Закону, ст. 1, абз. 10 ст. 4 Закону «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 7 червня 2001 р. № 2493-III [20] рішення посадових осіб органів місцевого самоврядування можуть бути скасовані вищестоящими посадовими особами місцевого самоврядування. Однією з найважливіших ознак органів місцевого самоврядування є їх організаційна автономія, що виявляється в їх можливості самостійно визначати свою внутрішню структуру [4, с. 114]. Практика визначення органами місцевого самоврядування своєї структури показує, що іноді кілька відділів (управлінь) можуть об'єднуватись під керівництвом певної посадової особи чи окремого структурного підрозділу органу місцевого самоврядування [21]. Так, наприклад, суб'єктом надання адміністративної послуги щодо прийняття рішення про надання земельної ділянки, яка належить території громаді м. Харкова, в оренду або передачу у власність для будівництва (реконструкції, капітального ремонту, технічного переоснащення або реабілітації) об'єкта визначено Управління містобудування та архітектури Департаменту містобудування, архітектури та генерального плану Харківської міської ради [22]. Вказане Управління знаходиться з Департаментом у відносинах підпорядкування [21].

Слід відзначити, що Закон «Про місцеве самоврядування» не ставить реалізацію права на оскарження рішень органів (посадових осіб) місцевого самоврядування до виконавчого комітету у залежність від використання можливості оскарження до відділів, управлінь, інших виконавчих органів ради, а також їх посадових осіб. Отже, можна говорити про два принципово різних шляхи оскарження: безпосередньо до виконавчого комітету чи до вказаних суб'єктів.

Обидва шляхи мають як свої переваги, так і недоліки. Оскарження до керівника може стати більш оперативним способом через тривалість розгляду скарг виконавчим комітетом; існування у керівника спеціалізованих знань у галузі містобудування, що дасть змогу ефективніше розглянути відповідну скаргу. З іншого боку, засідання виконавчого комітету можна вважати «останньою інстанцією» розгляду такої скарги. З огляду на вказане найбільш бажаним суб'єктом розгляду скарги уявляється вищий за рівнем орган або посадова особа місцевого самоврядування, що має безпосередні управлінські зв'язки із суб'єктом надання адміністративних послуг; має можливість щодо застосування спеціалізованих знань при розгляді відповідної скарги.

Висновки. Найбільш складними системами суб'єктів забезпечення законності надання адміністративних послуг у галузі містобудування є система органів місцевого самоврядування та система органів виконавчої влади. Дослідження компетенції вказаних суб'єктів свідчить про необхідність вдосконалення наявних в доктрині адміністративного права критеріїв її розподілу, причому не тільки між представниками виконавчої влади та місцевого самоврядування, але й всередині цих систем. З метою розмежування компетенції вказаних суб'єктів слід застосувати загальні критерії розмежування компетенції органів державної влади та органів місцевого самоврядування: належність до певної системи (органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування), правової природи конкретних суб'єктів (цілей, завдань їх діяльності), предмета реалізації компетенції тощо. Водночас врахування вказаних критеріїв, специфічних вимог щодо організації діяльності із забезпечення законності надання адміністративних послуг у галузі містобудування, провадження на сьогоднішній день адміністративної реформи, що стосується, зокрема, і сфери забезпечення законності надання досліджуваних послуг, дає змогу сформулювати окремі додаткові критерії розмежування компетенції щодо суб'єктів забезпечення законності надання адміністративних послуг у галузі містобудування: відомча належність суб'єкта надання вказаних послуг (орган виконавчої влади чи орган місцевого самоврядування), значення наслідків надання адміністративної послуги за територією (по всій території України чи місцевий характер). Щодо ж розмежування компетенції між суб'єктами забезпечення законності в межах систем органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, то на додаток до вказаного слід визначити такі спеціальні критерії, як характер управлінських зв'язків між вказаним

суб'єктом та суб'єктом надання адміністративної послуги; необхідність застосування спеціальних знань для надання певної адміністративної послуги.

Інтерес для подальших досліджень представляють питання подальшого уточнення критеріїв роз-

межування компетенції – щодо суб'єктів забезпечення законності надання адміністративних послуг в галузі містобудування. Передусім це стосується системи органів місцевого самоврядування через положення щодо їх організаційної автономії.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Проблемні питання децентралізації адміністративних послуг в Україні // Офіційний сайт «Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1797>.
2. Рекомендації слухань у Комітеті Верховної Ради України з питань державного будівництва, регіональної політики та місцевого самоврядування щодо реалізації законодавства про адміністративні послуги // Веб-сайт «Асоціація міст України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.auc.org.ua/news/rekomendatsii-slukhan-shchodo-realizatsii-zakonodavstva-pro-administrativni-poslugi>.
3. Тимошук В.П. Надання адміністративних послуг у муніципальному секторі : [навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування] / В.П. Тимошук. – К. : ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. – 124 с.
4. Адміністративне право : [підруч.] / [ред. Ю.П. Битяк та ін.]. – Х. : Право, 2013. – 656 с.
5. Георгієвський Ю.В. До питання визначення критеріїв розмежування компетенції органів державної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування / Ю.В. Георгієвський // Віче. – 2014. – № 14. – С. 6–9.
6. Зозуля І.В. Особливості принципів розмежування компетенції органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування / І. В. Зозуля // Право і суспільство. – 2013. – № 2. – С. 55–64.
7. Кобилянський М.Г. Компетенційний спір як предмет юрисдикції адміністративних судів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / М.Г. Кобилянський ; ДНДІ МВС України. – К., 2014. – 20 с.
8. Агранофф Р. Розмежування компетенції в Україні: стосунки між різними рівнями влади під час переходу до демократії / Р. Агранофф // Веб-сайт «USAID» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до : <http://pdf.org.ua/analytics/authorities/908-33a-a4>.
9. Тараненко О.М. Забезпечення законності в діяльності митних органів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О.М. Тараненко ; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. – Х., 2006. – 18 с.
10. Павленко С.В. Засоби забезпечення законності та правопорядку в діяльності органів місцевого самоврядування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 25.00.04 «Міське самоврядування» / С.В. Павленко ; Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2010. – 22 с.
11. Панасюк О.В. Адміністративно-правові засади забезпечення законності і дисципліни в органах державної податкової служби України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О.В. Панасюк ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2010. – 20 с.
12. Петьовка В.В. Правове регулювання надання адміністративних послуг в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / В.В. Петьовка ; ВР України, Ін-т законодавства ВР України. – К., 2014. – 20 с.
13. Фуглевич К.А. Адміністративні послуги: поняття, види, процедурне регулювання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / К.А. Фуглевич ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». – О., 2015. – 23 с.
14. Ляшко О.Б. Адміністративні послуги у сфері містобудування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О.Б. Ляшко ; Запорізький національний університет. – Запоріжжя, 2015. – 16 с.
15. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю.С. Шемшученко. — К. : Вид-во «Юридична думка», 2012. – 1020 с.
16. Про адміністративні послуги : Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5203-VI : за станом на 10 грудня 2015 р. // Офіційний вісник України. – 2012. – № 76. – Ст. 3067 (із змінами).
17. Про основи містобудування : Закон України від 16 листопада 1992 р. № 2780-XII : за станом на 9 квітня 2015 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 52. – Ст. 683 (із змінами).
18. Сидор М.Я. Юридична конструкція «питання місцевого значення» як критерій розмежування повноважень місцевих органів публічної влади / М.Я. Сидор // Порівняльно-аналітичне право. – 2014. – № 6. – С. 226–229.
19. Про міське самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР : за станом на 4 лютого 2016 р. // Офіційний вісник України. – 1997. – № 20 (із змінами).
20. Про службу в органах місцевого самоврядування : Закон України від 7 червня 2001 р. № 2493-III : за станом на 24 грудня 2015 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 26. – Ст. 1151 (із змінами).
21. Схема підпорядкування виконавчих органів Харківської міської ради 7 скликання // Офіційний сайт «Офіційний сайт Харківської міської ради, міського голови, виконавчого комітету» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.city.kharkov.ua/uk/gorodskaya-vlast/struktura.html>.
22. Управління містобудування та архітектури Департаменту містобудування, архітектури та генерального плану Харківської міської ради // Офіційний сайт «Центр надання адміністративних послуг міста Харкова» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.dozvil.kh.ua/organ/upravlinnya_mistobuduvannya_ta_arhitekturi_departamentu_mistobuduvannya_arhitekturi_ta_generalnogo_planu_harkivskoi_miskoi_radi.html.